

De invloed van uitkeringshoogte op werkloosheidsduur

Volgens de 'job search'-theorie bestaat er een positief verband tussen de hoogte van de uitkering en werkloosheidsduur. In dit artikel doen de auteurs verslag van eigen onderzoek naar deze relatie en bespreken zij de uitkomsten van andere Nederlandse en buitenlandse onderzoeken. Het veronderstelde positieve verband tussen uitkeringshoogte en werkloosheidsduur blijkt voor Nederland niet te gelden. Op grond van vergelijkbare onderzoeken in het buitenland menen de auteurs dat voorsnog niet is aangetoond dat verschillen in uitkeringshoogte van invloed zijn op de werkloosheidsduur.

DRS. W. GROOT – DRS. G. JEHOEL-GIJSBERS*

Een van de belangrijke doelstellingen van de per 1 januari 1987 doorgevoerde herziening van het sociale-zekerheidsstelsel is het terugdringen van de collectieve-lastendruk. Verlaging van de lastendruk kan, voor zover het het sociale-zekerheidsstelsel betreft, op verschillende wijzen tot stand komen:

- men kan de uitstroom van uitkeringsgerechtigden vergroten of de instroom van uitkeringsgerechtigden terugdringen door het scheppen van meer werkgelegenheid of door het aanscherpen van de criteria voor het verkrijgen van de uitkeringsrechten;
- men kan de duur van de uitkering bekorten;
- men kan de uitkeringshoogte verlagen.

Behalve dat deze laatste twee maatregelen op zichzelf reeds leiden tot vermindering van de sociale-zekerheidsuitgaven, kunnen zij tevens gedragsreacties van uitkeringsgerechtigden oproepen die voor een verdere vermindering zorg dragen, bij voorbeeld doordat werklozen bij een lagere en/of korter durende uitkering zullen proberen sneller aan het werk te komen.

Verwijzingen naar de mogelijke invloed van bij voorbeeld de uitkeringshoogte op gedragsreacties van uitkeringsgerechtigden worden door sommigen sterk ondersteund en door anderen negatief ontvangen en beoordeeld als 'borrelpraat'. De felle reacties op onder meer uitspraken van ex-minister Ruding in het verleden, dat jonge werklozen liever een werkloosheidsuitkering ontvangen dan moeite doen om een baan te vinden, zijn een voorbeeld hiervan. Meer recent zijn er in de pers berichten verschenen over het tekort aan arbeidskrachten in de Aalsmeerse tuinbouw, terwijl op het GAB in Amsterdam zo'n groot aantal werklozen staat ingeschreven, waarbij de veronderstelling werd geuit dat het verschil tussen loon en uitkering te gering is om werklozen te motiveren een baan te accepteren. Ook van vakbondszijde (Industriebond FNV) is recentelijk de opvatting naar voren gebracht dat een deel van de langdurig werklozen te weinig moeite doet om aan een baan te komen. Naar aanleiding van het experiment van arbeids-

pools voor langdurig werklozen worden vraagtekens gezet bij de bereidheid van langdurig werklozen om voor het minimumloon te gaan werken.

De kritiek op dit soort opvattingen richt zich op het hypothetische karakter van zulke uitspraken, gebaseerd op een enkel voorbeeld. Diegenen die denken dat een hogere uitkering leidt tot een langere werkloosheidsduur kunnen zich baseren op de 'job search'-theorie. Deze theorie voorspelt dat men langer werkloos zal blijven naarmate de uitkering hoger is ten opzichte van wat men in een baan kan verdienen. De gedachte hierachter is, dat hogere uitkeringen de 'opportunity'-kosten van werkloosheid verlagen, waardoor het relatief aantrekkelijker wordt werkloos te blijven.

Voor zover aan veranderingen in het uitkeringsstelsel de overweging ten grondslag ligt dat hierdoor de werkloosheid kan worden beïnvloed, is het van belang na te gaan in hoeverre de veronderstelling dat hogere uitkeringen leiden tot een langere werkloosheidsduur door wetenschappelijk onderzoek bevestigd wordt. In dit artikel worden de uitkomsten gepresenteerd van een onderzoek naar de invloed van uitkeringshoogte op de werkloosheidsduur. Deze onderzoeksbevindingen worden vergeleken met de uitkomsten van ander in Nederland verricht onderzoek. Vervolgens wordt ook een overzicht gegeven van onderzoeksresultaten op dit gebied in enkele andere landen. Ten slotte wordt een voorzichtige poging gedaan om aan te geven in hoeverre verschillen tussen landen in sociale-zekerheidsstelsels samengaan met verschillen in werkloosheidsduur in die landen.

*Mevr. Jehoel-Gijsbers is werkzaam bij het IVA, Instituut voor sociaal-wetenschappelijk onderzoek van de Katholieke Universiteit Brabant, dhr. Groot is verbonden aan de vakgroep micro-economie van de Economische Faculteit, Universiteit van Amsterdam.

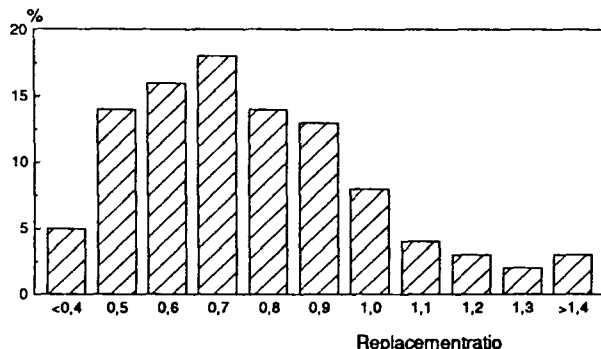
De data

Voor de analyses baseren we ons op gegevens ontleend aan drie recente a-selecte landelijke steekproeven, te weten: het Sociaal-Economisch Panel van het Centraal Bureau voor de Statistiek, het Arbeidsmarktpanel van de Organisatie voor Strategisch Arbeidsmarktonderzoek en het panel 'Beleving en waardering van sociale zekerheid' van de Katholieke Universiteit Brabant. Uit deze drie panelen, (onder meer) gehouden in 1985 en 1986, zijn personen met een werkloosheidsuitkering voor dit onderzoek samengevoegd tot een nieuw bestand¹. Het gaat dus om werklozen die nog vóór de herziening van het socialezekerheidsstelsel (januari 1987) hun uitkering zijn gaan ontvangen. We beschikken dan over een bestand van 623 waarnemingen met zowel informatie uit de eerste (1985) als uit de tweede meting (1986). Deze panel-data maken het mogelijk herintreding en de voltooide werkloosheidsduur bij herintreding vast te stellen. Voordat in de volgende paragraaf de invloed van uitkeringshoogte op herintreding en werkloosheidsduur wordt besproken, zal eerst worden ingegaan op de uitkeringshoogte zelf.

De werkloosheidsuitkering wordt gevormd door het bedrag dat men netto per maand in het kader van de Werkloosheidswet (WW), de Wet Werkloosheidsvoorziening (WWV), de Rijksgroepsregeling Werkloze Werknemers (RWW) of wachtgeld ontvangt. Volgens de 'job search'-theorie wordt de beslissing een baan te accepteren niet alleen bepaald door de uitkeringshoogte, maar ook door de verhouding tussen het inkomen in de werkloosheidsituatie en het inkomen in de werksituatie. Deze verhouding wordt wel 'replacementratio' genoemd. In het algemeen wordt de replacementratio gedefinieerd als de verhouding tussen de uitkeringshoogte en het normaal te verdienen loon. In dit onderzoek hebben we de replacementratio wat uitgebreider gedefinieerd als de verhouding tussen de som van alle inkomensbestanddelen in de werkloosheidsituatie en de som van alle inkomensbestanddelen in de werksituatie; dat wil zeggen de som van de uitkeringshoogte, de ontvangen huursubsidie in de werkloosheidsituatie, het eventuele arbeidsinkomen in de werkloosheidsituatie, het inkomen van de partner en de ontvangen kinderbijslag gedeeld door de som van het verwachte netto maandinkomen bij herintreding², de verwachte huursubsidie, het inkomen van de partner en de ontvangen kinderbijslag. De frequentieverdeling van de replacementratio in onze steekproef is weergegeven in de figuur.

Deze figuur toont aan dat er een redelijke spreiding is naar replacementratio. Gemiddeld vormt het totale huishoudinkomen in de werkloosheidsituatie ongeveer 73% van het (verwachte) inkomen in de werksituatie. Ongeveer 60% heeft een replacementratio van 0,75 of minder en 11% heeft een replacementratio groter of gelijk aan 1, dat wil

Figuur. Frequentieverdeling replacementratio



zeggen dat zij in de uitkeringsituatie een hoger inkomen hebben dan zij naar verwachting zouden hebben indien zij zouden gaan werken. Werklozen met een replacementratio groter of gelijk aan 1 bleken in alle gevallen werklozen te zijn die bij herintreding minder uren wensen te gaan werken dan in de laatste baan waarop de uitkeringshoogte is gebaseerd. De gemiddelde uitkeringshoogte bedraagt f 1.145,- (met een standaarddeviatie van f 478,21).

De bevindingen

Voor de analyse van de invloed van uitkeringshoogte op werkloosheidsduur is een zogenaamd 'proportional hazard model' geschat³. In dit model wordt de kans om als werkloze binnen een bepaalde tijdsperiode (in dit geval een maand) een baan te vinden verklaard uit een aantal exogene variabelen en de reeds doorgemaakte werkloosheidsduur.

De vraag of de uitkeringshoogte, respectievelijk de replacementratio van invloed is op de werkloosheidsduur is getoetst in een uitgebreid model, waarin niet alleen de hierboven aangegeven inkomenscomponenten als exogene variabelen zijn opgenomen, maar ook een groot aantal andere variabelen die worden verondersteld van invloed te zijn op de werkloosheidsduur, zoals een aantal persoonskenmerken, het zoekgedrag, de deelname aan het zwarte circuit, de arbeidsmarktchansen en de attitudes ten aanzien van werken. De analyses van werkloosheidsduur/herintreding zijn niet alleen uitgevoerd met de variabele replacementratio (die geconstrueerd is met behulp van een aantal inkomensvariabelen), maar ook met alle inkomensvariabelen afzonderlijk opgenomen in het model.

Uit de analyses blijkt dat ceteris paribus noch de uitkeringshoogte, noch de replacementratio een significante invloed heeft op de werkloosheidsduur. Afzonderlijke inkomenscomponenten blijken wel een significante invloed te hebben. De belangrijkste hiervan is het voorspelde loon bij herintreding. Naarmate dit hoger ligt, treedt men sneller in en wordt de werkloosheidsduur bekort. In de gemiddelde waarde van het voorspelde loon is de elasticiteit van de verwachte voltooide werkloosheidsduur met betrekking tot het voorspelde loon bij herintreding 0,7. Dit betekent dat een voorspeld loon dat 10% boven het gemiddelde ligt (dat wil zeggen f 1925,- ten opzichte van f 1750,-) de werkloosheidsduur met 7% bekort (dat wil zeggen met gemiddeld 7 weken).

Uit de bevinding dat de uitkeringshoogte niet significant van invloed is en het voorspelde loon dat wel is, en uit de bevinding dat, in absolute waarden, de omvang van het voorspelde looneffect groter is dan het uitkeringseffect kan de conclusie worden getrokken dat het niet zo zeer 'push'-factoren (een te lage uitkering) zijn die herintreding beïnvloeden, maar eerder 'pull'-factoren (een aantrekkelijk loon).

1. Voor nadere informatie omtrent de data zie W. Groot en G. Jehoel-Gijsbers, *De invloed van loon en uitkering op arbeidsmarktgedrag*, COSZ, Den Haag, 1989.

2. Het verwachte netto maandinkomen is berekend door de voorspelde loonvoet te vermenigvuldigen met het gewenste aantal uren werk. De voorspelde loonvoet is voor iedere respondent geschat met behulp van een loonvergelijking die gebaseerd is op de gegevens van werkenden (uit het OSA-arbeidsmarktpanel) en waarbij de volgende variabelen in de vergelijking zijn opgenomen: leeftijd, opleidingsniveau, geslacht, burgerlijke staat, nationaliteit en 'lambda'; waarbij lambda is berekend volgens de Heckman-methode. J.J. Heckman, Sample selection bias as a specification error, *Econometrica*, jg. 47, 1979, blz. 153-161.

3. Voor een recent overzicht van het 'proportional hazard model' zie N. Kiefer, Economic duration data and hazard functions, *Journal of Economic Literature*, jg. 26, 1988, blz. 646-679.

Tabel 1. De verwachte voltooide werkloosheidsduur in maanden en de elasticiteiten van de verwachte werkloosheidsduur

	Verwachte voltooide werkloosheidsduur	Elasticiteit van de ververw. werkloosheidsduur
Referentie individu ^a	30	
Uitkeringshoogte		0,404
1000 gulden	30	(niet significant)
1500 gulden	35	
Huursubsidie per maand		0,166
0 gulden	26	
100 gulden	38	
200 gulden	56	
Arbeidsinkomen		-0,077
0 gulden	32	
500 gulden	22	
Netto verwacht loon bij herintreding per maand		-0,703
1000 gulden	39	
2000 gulden	25	
3000 gulden	17	
Opleidingsniveau		-0,947
alleen lagere school	55	
geen vervolg afgemaakt	41	
lbo, mavo	30	
mbo of havo, vwo	22	
hbo	16	
wo	12	
Leeftijd		2,999
20 jaar	8	
40 jaar	46	
60 jaar	247	
Vrouw	47	
Gehuwd	23	
RWW-er	69	

a. Referentie-individueel: ongehuwde man, 35 jaar, lbo/mavo, WWV-uitkering van f 1.045, huursubsidie van f 40, netto verwacht loon bij herintreding van f 1.600, werkloosheidsduur van 2 jaar.

Buiten het voorspelde loon bij herintreding hebben, wat betreft de inkomensvariabelen, verder nog de huursubsidie en het arbeidsinkomen⁴ van de respondent enig, hoewel gering, significant effect. Naarmate de huursubsidie hoger is of het arbeidsinkomen van de werkloze geringer, neemt de werkloosheidsduur toe. De elasticiteiten van de werkloosheidsduur met betrekking tot huursubsidie en arbeidsinkomen zijn respectievelijk 0,17 en -0,08. Het effect van de huursubsidie is waarschijnlijk een gevolg van de hoge marginale druk op het inkomen die door de huursubsidie wordt gecreëerd. Door te gaan werken verwerft men naar verhouding weinig extra inkomen, doordat de huursubsidie afneemt met het inkomen. Dat men sneller intreedt naarmate het arbeidsinkomen hoger is, kan verklaard worden uit het feit dat het hier werklozen met een gedeeltelijke baan betreft. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat het hebben van een gedeeltelijke baan het verkrijgen van meer arbeidsuren vergemakkelijkt.

Leeftijd en opleidingsniveau blijken echter een veel sterkere invloed op de werkloosheidsduur te hebben dan de inkomensvariabelen. In tabel 1 is te zien dat deze variabelen een relatief grote elasticiteit hebben met betrekking tot de werkloosheidsduur (respectievelijk 2,999 en -0,947). In deze tabel is tevens voor een aantal waarden van de genoemde variabelen de verwachte werkloosheidsduur berekend bij gelijkblijvende overige variabelen.

Ander onderzoek

De vraag is waarom er geen financiële prikkel lijkt uit te gaan van de uitkeringshoogte op de werkloosheidsduur. Een mogelijke verklaring zou kunnen zijn, dat werklozen niet zozeer reageren op de hoogte van de uitkering, maar dat hun gedrag meer bepaald wordt door het feit dat ze zich in een uitkerings situatie bevinden. Met andere woorden: het ontvangen van een uitkering wordt als zo stigmatiserend ervaren, dat de hoogte ervan niet van belang is. Een andere verklaring zou kunnen zijn, dat werklozen vanuit een lange-termijnperspectief handelen. Op lange termijn is de uitkeringshoogte constant. Immers na bepaalde tijd is iedere werkloze aangewezen op een minimumuitkering. Het is mogelijk dat werklozen vanuit dit perspectief op een minimumuitkering handelen en zich dus minder laten leiden door de uitkeringshoogte op het moment van waarneming.

Vanuit de 'job search'-theorie kan het ontbreken van een significante invloed van uitkeringshoogte op de werkloosheidsduur wellicht verwondering wekken. De gevonden uitkomsten van de uitkeringshoogte kunnen echter geenszins als atypisch voor Nederland worden aangemerkt.

Het enige Nederlandse onderzoek dat een significant effect van uitkeringshoogte laat zien, is dat van Ridder (1984). De omvang van dit effect is echter zeer gering (elasticiteit = 0,09). Deze uitkomsten heeft betrekking op de jaren 1970-1971. Onderzoek op basis van recentere data, bij hogere werkloosheidspercentages, tonen geen van alle een significant effect (twee onderzoeken van Van den Berg, 1989; Vissers en Groot, 1988; Lindeboom en Theeuwes, 1989; Van Opstal en Theeuwes, 1985; Ter Huurne en Groot, 1988; Ridder en Gorter, 1986)⁵. Ridder en Gorter (1986) zijn de enigen die wel een zeer hoge uitkeringselasticiteit vinden (significantie valt niet te bepalen). Deze uitkomsten hebben echter betrekking op een specifieke lokatie (Amsterdam) en op een groep mannelijke werklozen die aan een aantal eisen van strikte economische rationaliteit voldoen, waardoor slechts 99 respondenten van de 205 resterende in hun analyse. De overige onderzoeken tonen alle vrij lage elasticiteiten. Een verklaring voor het verschil in bevindingen op basis van data uit 1970-1971 en op basis van data voor de jaren tachtig is wellicht dat de werkloosheid in de jaren tachtig, in tegenstelling tot het begin van de jaren zeventig, vooral een gevolg is van een tekort aan werkgelegenheid, waarbij het verkrijgen van een baan minder beïnvloedbaar is door eigen inspanning. Een andere verklaring is mogelijk te vinden in de verlaging van het uitkeringspercentage per 1-1-1985 (voor de WW van 80 naar 70% en voor de WWV van 75 naar 70%), waardoor het verschil in uitkeringshoogte tussen WW-, WWV- en RWW-ers geringer is geworden. Hierdoor is de spreiding in uitkeringshoogte tussen werklozen afgenomen, waardoor mogelijk geen significante effecten meer gevonden kunnen worden. Deze verklaringen impliceren, dat veranderingen in uitkeringsstelsel en economische situatie, tot andere uitkomsten kunnen leiden. De conclusie dat uitkeringshoogte een niet-significante invloed heeft op het arbeidsmarktgedrag van werkloze uitkeringsgerechtigden is in dat geval alleen geldig binnen de economische situatie waarin het onderzoek is verricht en onder de voorwaarden van het geldende uitkeringsstelsel.

4. Een respondent kan, naast de uitkering, ook inkomen uit arbeid hebben, bij voorbeeld wanneer hij/zij gedeeltelijk werkloos is.

5. Een overzicht van deze studies is te verkrijgen bij de auteurs.

Enig inzicht in hoeverre de uitkomsten geldigheid hebben binnen andere uitkeringsstelsels en (enigszins) andere economische situaties, valt te verkrijgen door de uitkomsten met soortgelijk onderzoek in andere landen te vergelijken. We hebben in totaal zes onderzoeken in Groot-Britannië en acht onderzoeken in de Verenigde Staten gevonden en geraadpleegd, waarin de invloed van uitkeringshoogte op werkloosheidsduur is nagegaan⁶. In deze onderzoeken is de invloed van uitkeringshoogte op werkloosheidsduur in de meeste gevallen constant gehouden voor variabelen die mogelijk samenhangen met uitkeringshoogte en/of werkloosheidsduur, zoals: leeftijd, burgerlijke staat, opleidingsniveau en voorspeld loon, zodat de resultaten goed vergelijkbaar zijn met de Nederlandse onderzoeken waarin dat ook is gebeurd.

De onderzoeken in Groot-Britannië tonen niet overtuigend aan dat van een significante invloed sprake is. De studies in de Verenigde Staten tonen over het algemeen wel een significant effect van uitkeringshoogte en replacementratio op de werkloosheidsduur.

Opvallend is dat de omvang van de gevonden effecten in de verschillende studies niet erg ver uiteenloopt, en dat deze ook van dezelfde orde van grootte is als die in Nederland wordt gevonden. Uit alle onderzoeken blijkt dat de werkloosheidsduur relatief inelastisch is met betrekking tot uitkeringshoogte en replacementratio. De elasticiteit van de uitkeringshoogte ligt in Groot-Britannië tussen 0,18 en 0,36 en in de Verenigde Staten tussen 0,36 en 0,6. In het Nederlandse onderzoek worden waarden tussen 0,4 en 0,6 gevonden.

De conclusie van relatief geringe elasticiteit in de verschillende landen geeft aanleiding te veronderstellen dat verschillen in uitkeringshoogte die binnen een land worden aangetroffen 'rechtvaardig' zijn, in die zin dat deze verschillen bij uitkeringsgerechtigden binnen de onderzochte stelsels niet tot echt grote verschillen in arbeidsmarktgedrag leiden. Daarbij dienen we echter te bedenken dat al deze onderzoeken gebaseerd zijn op analyses die betrekking hebben op werklozen met een verschillende uitkeringshoogte. Het is echter mogelijk dat als een werkloze geconfronteerd wordt met veranderingen in de uitkeringshoogte dit wel tot gedragsverandering leidt. Het gaat dan niet om verschillen in uitkeringshoogte tussen werklozen, maar om verschillen binnen individuele werkloosheidsperiodes. De ons ter beschikking staande data stonden een dergelijke analyse echter niet toe.

Verder is het mogelijk dat, wanneer het uitkeringsstelsel verandert en de uitkeringen bij voorbeeld sterk worden verlaagd, er wel sprake is van een gedragsverandering ten opzichte van het gedrag in het oorspronkelijke stelsel.

Vergelijking tussen landen

Enig zicht op deze laatste veronderstelling kunnen we verkrijgen door de relatie tussen werkloosheidsduur en uitkeringshoogte te vergelijken tussen landen met verschillende sociale-zekerheidsstelsels en daarmee verschillende uitkeringshoogten. Natuurlijk dient zo'n vergelijking met de nodige voorzichtigheid te worden gemaakt, omdat er tegelijkertijd nog zo vele andere verschillen zijn tussen de diverse landen die verschillen in werkloosheidsduur kunnen bepalen.

Burda heeft een poging gedaan om wat hij noemt de 'generositeit' van het stelsel (= de mate waarin het stelsel 'goedgeefs' is) te relateren aan de mate van langdurige werkloosheid⁷. Zijn hypothese is dat het aandeel van langdurige werkloosheid in de totale werkloosheid groter zal zijn, naarmate het uitkeringsstelsel 'genereuzer' is; dit vanuit de veronderstelling van de 'job search'-theorie dat werk-

lozen bij hoge uitkeringen minder geneigd zullen zijn werk te zoeken en dus langduriger werkloos zullen blijven. De mate van generositeit van het stelsel is door Burda bepaald aan de hand van de volgende criteria:

- de hoogte van de uitkeringen;
- de duur van de uitkeringen;
- het percentage werklozen dat aanspraak kan maken op een uitkering.

Op basis van deze drie elementen heeft hij voor een aantal landen een 'generositeitsindex' vastgesteld. De uitkeringshoogte is hier dus als een onderdeel in de generositeitsindex opgenomen.

Voor 13 OESO-landen berekende hij de correlatie tussen het percentage langdurig werklozen (gedefinieerd als 'langer dan 6 maanden werkloos') en de mate van generositeit. Voor 1985 vond hij een correlatiecoëfficiënt van 0,75. Ook na verschillende multiple regressie-analyses, waarbij naast generositeit ook alternatieve variabelen voor de verklaring van de mate van langdurige werkloosheid werden ingevoerd, blijft de relatie tussen generositeit van het stelsel en de mate van langdurige werkloosheid significant. De analyses van Burda geven echter geen antwoord op de vraag of de mate van langdurige werkloosheid beïnvloed wordt door de 'generositeit' van het stelsel of dat de 'generositeit' beïnvloed wordt door de mate van langdurige werkloosheid. Het is immers mogelijk dat genereuze uitkeringen leiden tot lang werkloos blijven, maar eveneens is het mogelijk dat een hoge mate van werkloosheid landen ertoe brengt/noodzaakt het uitkeringsstelsel te verbeteren.

Omdat we kunnen beschikken over de generositeitsindices en werkloosheidspercentages van de 13 OESO-landen voor zowel het jaar 1979 als 1985 is het mogelijk om (via een LISREL-analyse) na te gaan welke invloed het sterkst is: die van het percentage langdurig werklozen op de generositeit van de uitkeringen of die van de generositeit op het percentage langdurig werklozen.

Uit de data van Burda blijkt dat de generositeit van de werkloosheidsuitkeringen een significante invloed (op het 10%-niveau, waarbij T-waarde > 1,65) heeft op het percentage langdurig werklozen; in die zin dat een beter uitkeringsstelsel in 1979 leidt tot een hoger percentage langdurige werkloosheid in 1985 (regressie-coëfficiënt = 0,335; T-waarde = 1,74). Andersom is de invloed niet significant: een hoge mate van langdurige werkloosheid leidt niet significant tot verbetering van de uitkeringen (regressie-coëfficiënt = 0,122; T-waarde = 0,76).

Als we echter alleen met gegevens over de uitkeringshoogte (en niet een samengestelde index, zoals Burda die hanteert) soortgelijke bevindingen voor verscheidene jaren trachten te repliceren, blijkt de door Burda gevonden relatie niet te worden bevestigd. We hebben met behulp van zowel OESO-, als Eurostat-data, als op basis van data uit de *Financiële nota sociale zekerheid 1990*⁸ voor verscheidene jaren de samenhang berekend tussen het percentage langdurig werklozen en de uitkeringshoogte van verschil-

6. Een overzicht van deze studies is te verkrijgen bij de auteurs.

7. M.C. Burda, *Reflections on 'Wait Unemployment' in Europe*, INSEAD, Fontainebleau, Frankrijk, 1988.

8. OESO-data voor de werkloosheidspercentages van 16 OESO-landen zijn verkregen uit: *Employment outlook*, 1985, blz. 126 en *Employment outlook*, 1987, blz. 201, OESO, Parijs. OESO-data voor de hoogte van de werkloosheidsuitkering van 18 OESO-landen zijn verkregen uit: *OESO Economic Surveys, Netherlands*, 1988/1989, OESO, Parijs, 1989, blz. 42. EUROSTAT-data voor de uitkeringshoogte zijn verkregen door de totale uitgaven per land aan werkloosheidsuitkeringen te delen door het aantal werklozen (beide gegevens verkregen uit EUROSTAT). *Financiële nota sociale zekerheid 1990*: in deze nota wordt in hoofdstuk 11 een overzicht gegeven van de uitkeringspercentages (uitkering in procenten van het loon) in 9 EG-landen

Tabel 2. Correlatie-coëfficiënt tussen percentage (langdurige) werkloosheid en uitkeringshoogte

	Werkloosheidspercentage	Aandeel langdurig werkloos (>12 mnd.)	Aantal landen
Generositeitsindex volgens Burda	0,69 ^a	0,80 ^a	13
Uitkeringshoogte volgens OESO	-0,13	-0,12	14
Uitkeringshoogte volgens Eurostat	-0,43	0,14	8
Uitkeringspercentage volgens SZW	0,11	0,28	9

a. Significant op 5%-niveau

lende Europese landen⁹. Ook zijn we met behulp van LISREL-analyse voor de verschillende data-sets (OESO, Eurostat, Financiële nota sociale zekerheid 1990) nagegaan of de uitkeringshoogte in een bepaald jaar van invloed is op het percentage van langdurige werkloosheid in de jaren daarna. Op geen enkele manier kon door ons echter een significant verband worden gevonden. Dit wil zeggen dat in landen met een relatief hoge werkloosheidsuitkering (zowel absoluut als in percentage van het loon) werklozen niet significant langer werkloos blijven dan in landen met een relatief lage uitkering. In tabel 2 wordt een overzicht gegeven van de samenhang tussen werkloosheidspercentage en het aandeel van langdurig werklozen (> 12 maanden werkloos) enerzijds en de hoogte van de werkloosheidsuitkering volgens de verschillende berekeningswijzen anderzijds.

Alleen de generositeitsindex van Burda geeft een significante samenhang te zien. We zien dat de richting van de samenhang volgens de OESO-data zelfs tegengesteld is aan de verwachting (negatief).

Dat Burda wel een duidelijk significante samenhang vindt en wij met behulp van alleen de uitkeringshoogte niet, zou verklaard kunnen worden uit het feit dat zo'n samengestelde index een betere indicator is. Een andere verklaring is echter ook mogelijk. Als onderdeel van zijn generositeitsindex gebruikt Burda de 'duur van de uitkering' en de 'coverage' (= het percentage van de werklozen dat recht heeft op een uitkering). Vaak gaat echter het recht hebben op een uitkering samen met het verplicht zijn als werkloze ingeschreven te staan in een administratief bestand. Naarmate de duur van de uitkering langer is, zal men dan ook langer geregistreerd moeten blijven. Omdat de OESO-cijfers voor het percentage langdurig werklozen voor een aantal landen gebaseerd zijn op informatie uit administratieve bestanden, kan er een systematisch verband ontstaan tussen de elementen 'duur' en 'coverage' enerzijds en 'percentage langdurige werkloosheid' anderzijds.

Met andere woorden: in landen waar de duur van de uitkering lang en de coverage hoog is, vindt men dan per definitie relatief veel langdurig werklozen.

De conclusie kan dan ook luiden dat binnen een stelsel de werkloosheidsduur relatief inelastisch is met betrekking tot de uitkeringshoogte.

Binnen een stelsel zijn de uitkeringen blijkbaar dusdanig verdeeld dat dit niet leidt tot verschillen in gedragsreacties en werkloosheidsduur. Dit roept de vraag op of verschillen tussen stelsels wel aanleiding zijn voor verschillen in gedragsreacties van uitkeringsgerechtigden die leiden tot verschillen in werkloosheidsduur.

Zowel aan de hand van data ontleend aan OESO- en Eurostat-publicaties als aan die ontleend aan de *Financiële nota sociale zekerheid 1990* kan echter niet met zekerheid worden vastgesteld dat verschillen in uitkeringshoogte van invloed zijn op de werkloosheidsduur. Het significante verband dat Burda vindt is voor kritiek vatbaar. De bewering dat veranderingen in uitkeringshoogte tot veranderingen in het zoek- en herintredingsgedrag van uitkeringsgerechtigden leiden, valt dan ook vooralsnog niet wetenschappelijk te onderbouwen.

W. Groot
G. Jehoel-Gijsbers

9. Een overzicht van de resultaten is verkrijgbaar bij de auteurs.

Samenvatting

In dit artikel is de invloed nagegaan van uitkeringshoogte op werkloosheidsduur. Op basis van de 'job search'-theorie werd verondersteld dat naarmate de uitkering hoger is, men langer werkloos zal blijven. Deze veronderstelling blijkt in recent Nederlands onderzoek niet bevestigd te worden. Vergelijking met onderzoeken in Groot-Brittannië en de Verenigde Staten laat zien dat, hoewel er soms significante effecten zijn aangetoond, de omvang hiervan betrekkelijk gering is en vergelijkbaar met die in Nederland.